

قانون حفاظت دریا و رودخانه های مرزی از آلودگی با

مواد نفتی

(مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۴)

ماده ۱- در اصطلاح این قانون:

منظور از «دریای سرزمینی» دریای ساحلی موضوع ماده ۳ قانون اصلاح قانون تعیین حدود آبهای ساحلی و منطقه نظارت مصوب ۲۲ فروردین ۱۳۳۸ می باشد.

«آلوده کردن»، اعم از تخلیه یا نشت نفت یا هر گونه مخلوط نفتی در آبهای مشمول این قانون. «نفت» اعم است از نفت خام یا تصفیه شده خواه به تنهایی و یا به صورت آمیخته با فضولات رسوبات آنها.

«مخلوط نفتی» هر گونه مخلوطی است که دارای نفت باشد.

«کشتی» اعم است از هر نوع وسیله نقلیه دریا رو و وسایل شناور خواه دارای نیروی محرک باشد یا بنوعی یدک شود.

«نفتکش» هر گونه کشتی است که قسمت اعظم مخازن بارگیری آن بمنظور حمل و نقل مایعات ساخته شده از نفت و در قسمت مزبور بالفعل بار دیگری جز نفت نباشد.

«میل» عبارت است میل دریائی که معادل ۱۸۵۲ متر می باشد.

«گره دریائی» عبارت است از سرعت حرکت کشتی بر حسب میل دریائی در ساعت.

«شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی» یعنی مقدار نفت تخلیه شده بر حسب لیتر در ساعت در هر لحظه تقسیم بر سرعت حرکت کشتی بر حسب گره دریائی در همان لحظه. ماده ۲- آلوده کردن رودخانه های مرزی و آبهای داخلی و دریای سرزمینی ایران به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی خواه توسط کشتی ها و خواه توسط سکوه های حفاری یا جزایر مصنوعی (اعم از ثابت و شناور) و خواه توسط لوله ها و تأسیسات و مخازن نفتی واقع در خشکی یا دریا ممنوع است و مرتکب به حبس جنحی از ششماه تا دو سال یا پرداخت جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال یا به هر دو مجازات محکوم می گردد، در صورتیکه آلودگی بواسطه بی مبالاتی یا بی احتیاطی واقع شود مجازات مرتکب حداقل جزای نقدی مذکور است. نیروی دریائی یا ژاندارمری کشور بر حسب مورد، بمنظور جلب و دستگیری مرتکب و تنظیم صورت مجلس تشخیص میزان آلودگی در صورتی که وسیله آلوده کننده نفتکش باشد آن را متوقف و در مورد سایر منابع آلوده کننده از ادامه عملیات آنها جلوگیری بعمل خواهد آورد.

تبصره- تا هنگامی که نحوه جلوگیری از آلودگی خلیج فارس و بحر عمان از طریق معاهدات چند جانبه بین المللی یا توافقی های دو جانبه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر دول ساحلی

مناطق مذکور فوق تعیین نشده باشد، مقررات این قانون در خلیج فارس تا حد نهائی آبهای روی فلات قاره و در بحر عمان تا فاصله پنجاه میل از خط مبدا دریای سرزمینی لازم‌الاجرا خواهد بود. در مناطقی که فلات قاره ایران در خلیج فارس به موجب موافقتنامه‌هایی با دول دیگر تعیین و تحدید نگردیده است تا زمانیکه به ترتیب دیگری بین طرفین توافق نشده باشد اجرای مقررات این قانون محدود به خط منصفی است که کلیه نقاط آن از نزدیکترین نقاط خطوط مبدأ دریای سرزمینی ایران و کشور مقابل آن به یک فاصله باشد.

ماده ۳- انواع کشتی‌های زیر که در آب‌ها یا بنادر ایران هستند مکلف به تنظیم و نگاهداری دفتری به نام «دفتر ثبت نفت» می‌باشند.

الف- کلیه کشتی‌های نفتکش بظرفیت غیر خالص ۱۵۰ تن یا بیشتر.

ب- کلیه کشتی‌های غیر نفتکش بظرفیت غیر خالص ۴۰۰ تن یا بیشتر.

ماده ۴- وقایع مشروح زیر باید در هر مورد بلافاصله پس از وقوع بطور کامل بر حسب تاریخ، ساعت، نام بندر یا بنادر با عرض و طول جغرافیائی در دفتر ثبت نفت مقرر در ماده بالا درج شود، گزارش مندرج در دفتر مزبور باید همان روز توسط افسر یا افسران مسوول کشتی، امضاء و عیناً بگواهی فرمانده کشتی برسد:

الف- آگیری در مخازن بمنظور حفظ توازن و همچنین تخلیه آن با قید:

۱- نام و یا شماره مخازن مورد نظر بر حسب نقشه گنجایش کشتی.

۲- نوع مواد نفتی که قبلاً در هر کدام از مخازن مذکور بار بوده است.

۳- مقدار تقریبی نفت مخلوط با آب در مواقع انتقال آن به مخازن گنداب (با حداکثر ده درصد تقریب).

ب- شستشوی مخازن نفت با ذکر:

۱- نام و یا شماره مخازن شسته شده.

۲- نوع مواد نفتی که قبلاً در هر کدام از مخازن مذکور بار بوده است.

۳- نام یا شماره مخازن گنداب که آب و نفت مخازن اصلی به آنها منتقل گردیده است (در صورتیکه آب و نفت مزبور به دریا تخلیه گردد باید ذکر گردد).

ج- ته نشین شدن آب از نفت در مخازن گنداب و تخلیه آب آن به دریا با قید:

۱- نام و یا شماره مخازن گنداب کشتی

۲- دفعات و ساعات ته‌نشین شدن آب در مخازن گنداب

۳- مقدار آب ته‌نشین شده که به دریا تخلیه شده است.

۴- مقدار تقریبی نفت مانده در مخازن گنداب و نسبت آن به گنجایش کشتی

د- تخلیه فضولات نفتی از مخازن گنداب و یا از سایر مخازن یا قسمتهای دیگر کشتی با ذکر :

۱- روش تخلیه و محل آن (خواه در ساحل باشد یا در دریا)

۲- نام و یا شماره مخازن و یا قسمت‌های دیگر.

۳- مقدار و نوع مواد نفتی تخلیه شده.

ه- فرار نفت در اثر بروز حادثه، موارد استثنائی و یا اتفاقی با تعیین :

۱- مقدار تقریبی و نوع مواد نفتی با تقریب ده درصد

۲- چگونگی فرار نفت و علت آن.

تبصره ۱- علاوه بر موارد فوق لازم است مراتب زیر نیز در مورد کشتی‌های نفتکش در دفتر ثبت نفت قید گردد:

۱- گزارش بارگیری محمولات نفتی.

۲- کیفیت انتقال نفت به مخازن مختلف کشتی در اثنای حمل .

۳- گزارش بستن یا باز کردن شیرها و سایر دستگاه‌های مرتبط‌کننده مخازن حمل نفت قبل یا بعد از عملیات بارگیری یا تخلیه.

۴- بازکردن یا بستن شیرهایی که لوله‌های نفت را با آب توازن مرتبط می‌سازند.

۵- باز کردن یا بستن شیرهای طرفین که به آب دریا مرتبط می‌شوند در حین بارگیری یا تخلیه یا پس از هر یک از این دو کار.

۶- گزارش تخلیه محمولات نفتی.

تبصره ۲- ثبت وقایع در دفتر ثبت نفت به یکی از زبان‌های فارسی یا انگلیسی یا فرانسه خواهد بود.
تبصره ۳- هر دفتر ثبت نفت تا مدت شش ماه پس از ثبت آخرین واقعه در آن باید در کشتی نگهداری شود و پس از آن به سازمان بنادر و کشتیرانی ایران ارسال گردد که حداقل مدت شش سال در آن سازمان نگهداری شود.

تبصره ۴- پاک نمودن هر گونه اشتباه از دفتر ثبت نفت ممنوع است و اشتباه باید طوری خط زده شود که خوانا باشد و صحیح آن دوباره نوشته شود.

ماده ۵- مأمورین سازمان بنادر و کشتیرانی می‌توانند تا زمانیکه هر کشتی اعم از ایرانی و خارجی در آبها و بنادر ایران است دفاتر ثبت نفت را بازرسی بکنند و از وارده‌های دفاتر مزبور رونوشت بگیرند. رونوشت باید به امضای افسر مسوول و فرمانده کشتی برسد. همچنین مأمورین مزبور می‌توانند از افسر مسوول یا فرمانده کشتی تحقیقات لازم بعمل آورده و در صورت لزوم از محموله نفتی نمونه برداری کنند.

در نقاطی که سازمان بنادر و کشتیرانی اداره یا دفتر یا نمایندگی ندارد سایر مقامات مذکور در ماده یازده بترتیب فوق عمل خواهند نمود.

رونوشتی که بدین ترتیب تهیه می‌شود از لحاظ قانونی معتبر شناخته خواهد شد.

ماده ۶- مجازات‌های مقرر در ماده ۲ در موارد زیر اعمال نخواهد شد:

الف- موارد استثنائی آلودگی که به خاطر رفع خطر از کشتی و یا نجات جان اشخاص ضروری و غیرقابل اجتناب تشخیص داده شود مشروط بر آنکه اولاً میزان آلودگی با خطری که کشتی و یا سرنشینان را تهدید می‌کرده است متناسب باشد و ثانیاً پس از وقوع اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

ب- آلودگی غیر عمدی که در نتیجه نشتی پیش بینی نشده و یا معلول خرابی و خلل اتفاقی کشتی و یا خطوط لوله و یا تأسیسات باشد مشروط بر آنکه پس از وقوع اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

تبصره- در کلیه موارد مذکور در بالا مسئولین مکلف خواهند بود که جریان امر را فوراً به مقامات صلاحیتدار نزدیکترین بندر ایران اطلاع دهند در غیر این صورت متخلفین به حداقل مجازات مذکور در ماده دو محکوم خواهند شد.

ج- در مورد تخلیه یا نشت از کشتیهای غیر نفتکش در حال حرکت در صورت احراز کلیه شرایط زیر:

۱- شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی از شصت لیتر نفت در هر میل دریائی تجاوز نکند.

۲- نسبت نفت موجود در مخلوط نفتی از یک در ده هزار تجاوز نکند.

۳- تخلیه یا نشت در فاصله حداقل ۱۲ میلی از نزدیکترین نقطه دریای ساحلی ایران صورت گیرد.

د- در مورد تخلیه یا نشت از نفتکشهای در حال حرکت در صورت احراز کلیه شرایط زیر:

۱- شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی از شصت لیتر نفت در هر میل دریائی تجاوز نکند.

۲- مقدار کل نفت مخلوط با آب توازن تخلیه شده از نفتکش از یک سی هزارم ظرفیت بارگیری آن تجاوز نکند.

۳- فاصله نفتکش از نزدیکترین نقطه ساحل ایران بیش از پنجاه میل باشد.

تبصره- تخلیه یا نشت از قسمت تحتانی موتور خانه، تلمبه‌خانه نفتکش تابع حکم مقرر در بند «ج» این ماده خواهد بود.

ه - در مورد تخلیه آب توازن از مخزن نفتکش در صورتیکه پس از حمل آخرین محموله بطوری پاک شده باشد که مواد تخلیه شده از آن به فرض متوقف بودن نفتکش در آب تمیز و آرام در روزی که هوا صاف باشد اثر مشهودی از نفت و فضولات آن بر سطح یا زیر آب یا سواحل مجاور باقی نگذارد. در صورتیکه کشتی مجهز به دستگاه واریسی باشد یا آب توازن در بندر تخلیه شود باید قبلاً اندازه‌گیری یا آزمایش آب توازن معلوم شود که نسبت نفت موجود در آن از ۱۵ قسمت در میلیون تجاوز نکند.

و- درمورد تخلیه یا نشت از لوله‌ها، سکوه‌های حفاری، جزایر مصنوعی، مخازن یا سایر تأسیسات در نتیجه قوه قهریه (فرس مازور) مشروط بر آنکه قبلاً کلیه اقدامات احتیاطی انجام شده و پس از وقوع هم اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

ماده ۷- مسئولین پیش بینی شده در این قانون مکلفند دستوراتی که از طرف مقامات صلاحیتدار به منظور جلوگیری از آلودگی صادر و به آنان ابلاغ می‌شود به موقع اجرا بگذارند. مسئولینی که از اجرای دستورات کتبی مقامات مزبور خودداری ورزند و نیز مسئولین کشتی که تکلیف راجع به نگهداری دفتر ثبت مقرر در ماده ۳ این قانون را انجام ندهند و یا مطالب نادرست و خلاف واقع در آن ثبت کنند بحداقل مجازات مقرر در ماده دو این قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۸- سازمان بنادر و کشتیرانی می‌تواند اقدامات لازم را جهت پیشگیری و جلوگیری از سرایت آلودگی در موارد سوانح و اتفاقاتی که موجب آلودگی دریا بشود یا به نحوی خطر وقوع آلودگی را فراهم آورد که سلامت آبهای مقرر در ماده دو این قانون را مورد تهدید قرار دهد بعمل آورد. سازمان مزبور می‌تواند در بنادر و اسکله‌هایی که مقتضی بداند تسهیلات لازم را به منظور تخلیه آب توازن و فضولات نفتی از کشتی‌ها ایجاد و اداره نماید کارمزد استفاده از این تأسیسات به موجب آیین‌نامه‌ای که از طرف سازمان بنادر و کشتیرانی و شرکت ملی نفت ایران تهیه می‌شود تعیین خواهد شد.

ماده ۹- سازمان بنادر و کشتیرانی می‌تواند از طریق شرکت ملی نفت ایران شرکتهای نفتی را که در دریای ساحلی و فلات قاره ایران به اکتشاف و تولید و حمل و نقل و صدور نفت اشتغال دارند مکلف کند تا ظرف مدت مناسبی در بنادر صادراتی نفت ایران به ایجاد تأسیسات و تسهیلات مذکور در ماده قبل اقدام نمایند. در هر حال شرکتهای مزبور مکلفند که در جریان اداره عملیات خود مقررات و نظاماتی را که برای حفظ دریا از آلودگی توسط دولت اعلام می‌شود رعایت نمایند.

تبصره- در نقاطی که تأسیسات و تسهیلات مذکور در این ماده و ماده قبل ایجاد گردیده یا خواهد گردید کشتیهائی که قصد تخلیه آب توازن آلوده به نفت و فضولات نفتی خود را داشته باشند ملزم به استفاده از این تأسیسات خواهند بود و شرکت ملی نفت ایران مکلف است ترتیب اداره تأسیسات و تسهیلات مذکور را در بنادر صادراتی نفت ایران فراهم آورد.

ماده ۱۰- کشتی‌های مشمول این قانون ملزم خواهند بود که در حین ورود به دریای ساحلی ایران در مقابل خسارات احتمالی ناشی از آلوده کردن دریا بیمه شده باشند. کشتی‌هائی که بیمه نشده باشند باید حامل تعهدنامه مالی جهت جبران خسارات باشند شرایط بیمه‌نامه یا تعهدنامه مالی و

تعیین حداقل و حداکثر مبلغ هر یک به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۱- مقام صلاحیتدار اجرای این قانون از طرف وزارت راه و ترابری، سازمان بنادر و کشتیرانی می‌باشد. نیروهای دریائی و هوائی و اداره کل هواپیمائی کشوری ایران و شرکت ملی نفت ایران و سازمان حفاظت محیط‌زیست و ژاندارمری کشور مکلفند همکاری لازم را با سازمان بنادر و کشتیرانی بنمایند.

ماده ۱۲- مأمورین سازمان بنادر و کشتیرانی که از طرف سازمان مزبور مأمور کشف و تعقیب جرائم در این قانون می‌شوند در صورتیکه وظایف ضابطین دادگستری را در کلاس مخصوصی زیر نظر دادستان شهرستان تعلیم گرفته و موفق به دریافت گواهی لازم از دادستان شده باشند از لحاظ اجرای این قانون در حدود وظایف قانونی خود در ردیف ضابطین دادگستری محسوب می‌شوند. رسیدگی به جرائم مندرج در این قانون تا زمانیکه دادگاههای اختصاصی مقرر در قانون دریائی ایران تشکیل نگردیده در صلاحیت دادگاه جنحه خواهد بود.

ماده ۱۳- در صورتیکه تخلف از مقررات این قانون موجب توجه هر گونه خسارتی به بندرها و دریابارها (پلاژها) یا سایر تأسیسات ساحلی ایران بشود و یا خسارتی به آبیان و منابع طبیعی وارد آورد دادگاه مسئولین را به پرداخت خسارات وارده نیز محکوم خواهد نمود.

ماده ۱۴- مسئولین آلودگی مکلفند کلیه هزینه‌هایی را که از طرف مقامات صلاحیتدار و یا به دستور آنان و توسط عاملین دیگر به منظور محدود کردن آثار آلودگی و رفع آن بعمل بیاید بپردازند بطور کلی مقامات مزبور و سازمان‌ها و عاملین وابسته به آنها در مقابل خدماتی که به منظور فوق انجام می‌دهند مستحق دریافت کارمزد مناسب خواهند بود.

ماده ۱۵- سازمان بنادر و کشتیرانی می‌تواند در صورت لزوم تأمین خواسته را معادل خسارت وارده از مراجع قضائی صالحه طبق مقررات آئین دادرسی کیفری درخواست نماید.

ماده ۱۶- دولت مکلف است که به منظور حفاظت آب‌های موضوع این قانون از آلودگی نسبت به همکاری و تشریک مساعی با دولتهای ذینفع اقدام و موافقتنامه‌هایی را که در این خصوص لازم می‌داند تنظیم و اجراء نماید.

ماده ۱۷- مدت مرور زمان دعوی خسارت موضوع ماده ۱۳ این قانون شش سال از تاریخ وقوع خسارت خواهد بود.

ماده ۱۸- هر گونه بررسی شرایط اقلیمی و بومی (اکولوژیک) دریائی و همچنین جلوگیری از آلودگی آب‌های موضوع ماده ۲ بغیر از موارد مذکور در این قانون کماکان بعهدہ سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.

ماده ۱۹- وزارت راه و ترابری و وزارت دادگستری موظف به اجرای این قانون می‌باشند. آئین‌نامه‌های مربوط به این قانون را سازمان بنادر و کشتیرانی با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست و شرکت ملی نفت ایران تهیه خواهد کرد. آیین‌نامه‌های مزبور پس از تصویب هیئت وزیران به موقع اجراء گذارده خواهد بود.

قانون فوق مشتمل بر نوزده ماده و هشت تبصره پس از تصویب مجلس سنا در جلسه روز چهارشنبه ۱۳۵۴/۹/۱۹، در جلسه روز سه‌شنبه چهاردهم بهمن ماه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و چهار شمسی به تصویب مجلس شورای ملی رسید.